

DOI: [10.32702/2307-2156-2021.7.1](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.7.1)

УДК 351

З. В. Гбур,

*д. держ. упр., професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика
ORCID ID: 0000-0003-4536-2438*

ПРИНЦИПИ РОБОТИ АРМІЇ ОБОРОНИ ІЗРАЇЛЮ ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНІ

Z. Hbur

*Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,
Professor of the Department of Healthcare Management and Public Administration,
Shupyk National Healthcare University of Ukraine Kyiv, Ukraine*

PRINCIPLES OF WORK OF THE ISRAELI DEFENSE ARMY AND THEIR IMPLEMENTATION IN UKRAINE

В статті досліджено особливості діяльності Армії оборони Ізраїлю, виокремлено основні принципи такої діяльності та сформульовано пропозиції щодо векторів їх імплементації в систему Збройних сил України. Метою даної статті є дослідження принципів роботи Армії оборони Ізраїлю та обґрунтування векторів їх адаптації до вітчизняних реалій розвитку Збройних сил України.

Методи дослідження. В статті використано загальнонаукові методи дослідження, зокрема: аналізу синтезу – при дослідженні наукової літератури та дослідження особливостей функціонування Армії оборони Ізраїлю; статистичного аналізу – при порівнянні чисельності Армії оборони Ізраїлю і Збройних сил України; метод системного підходу – при систематизації принципів роботи Армії оборони Ізраїлю; узагальнення – при розробці рекомендацій щодо імплементації принципів роботи Армії оборони Ізраїлю в систему функціонування Збройних сил України.

Обґрунтовано доцільність імплементації принципів роботи Армії оборони Ізраїлю в Україні, зокрема запропоновано підвищити рівень кримінальної відповідальності для призовників за ухилення від військової служби, а також для членів медичних комісій і працівників військкоматів за викривлення результатів медичного огляду. Акцентовано увагу на необхідності впровадження системи відбору призовників за особистісними, психологічними, фізичними та моральними критеріями. Обґрунтовано доцільність запровадження автоматизованої електронної системи контролю за матеріальними потоками Тилу Збройних Сил України за аналогією до ізраїльської системи «TAV», що дасть змогу мінімізувати час доставки військових вантажів в зону проведення операції Об'єднаних сил, а також мінімізує факти розкрадання військового майна та нераціонального витрачання коштів. З метою підвищення боєздатності Збройних сил України в умовах обмеженого військового бюджету запропоновано використання спеціальних військових тренажерів, а також спільних масштабних військових навчань з Армією оборони Ізраїлю.

The article examines the peculiarities of the Israel Defense Forces, highlights the basic principles of such activities and formulates proposals for the vectors of their implementation in the system of

the Armed Forces of Ukraine. The purpose of this article is to study the principles of the Israel Defense Forces and substantiate the vectors of their adaptation to the domestic realities of development of the Armed Forces of Ukraine.

Research methods. The article uses general scientific research methods, in particular: synthesis analysis - in the study of scientific literature and the study of the peculiarities of the functioning of the Israel Defense Forces; statistical analysis - when comparing the number of the Israel Defense Forces and the Armed Forces of Ukraine; method of systematic approach - in systematizing the principles of the Israel Defense Forces; generalization - in the development of recommendations for the implementation of the principles of the IDF in the system of functioning of the Armed Forces of Ukraine.

Also for members of medical commissions and employees of military registration and enlistment offices for distorting the results of medical examinations. Emphasis is placed on the need to implement a system of selection of conscripts on personal, psychological, physical and moral criteria. The expediency of introducing an automated electronic system of control over material flows of the Rear of the Armed Forces of Ukraine by analogy with the Israeli system "TAV", which will minimize the time of delivery of military cargo to the area of the Joint Forces operation, as well as minimize theft of military property and irrational spending money. In order to increase the combat capability of the Armed Forces of Ukraine in a limited military budget, it is proposed to use special military simulators, as well as joint large-scale military exercises with the Israel Defense Forces.

Ключові слова: *Армія оборони Ізраїлю; Збройні сили України; військовослужбовці; призив на військову службу; військовий резерв; антитерористична операція; військова агресія.*

Keywords: *Israel Defense Forces; Armed Forces of Ukraine; servicemen; conscription service; military reserve; anti-terrorist operation; military aggression.*

Вступ. Агресія Російської Федерації проти України та анексія Криму актуалізувала питання модернізації системи національної оборони і прискореного розвитку Збройних сил України враховуючи як національні інтереси, так і кращі світові стратегії розвитку армій.

Армія агресора переважає Збройні сили України за чисельністю та мобілізаційним ресурсом, за кількістю і якістю техніки, що вимагає виваженого підходу до реформування національної оборони виходячи з наявних економічних, політичних і економічних потужностей враховуючи досвід успішних армій світу, серед яких безперечно є Армія оборони Ізраїлю.

Історія розвитку України та Ізраїлю і їх армійських формувань має одну дуже важливу спільну рису – ці країни ще ніхто не завоював не зважаючи на велику кількість військових конфліктів в яких вони брали участь. Безумовно, в Україні як державного утворення історія є довшою, а її територія перебувала під окупацією трьох імперій, проте кожного разу українці знаходили сили і можливості відновлювати свою державність.

Сьогодні, коли ворог в черговий раз зазіхає на територіальну цілісність і суверенітет нашої держави імплементація принципів Армії оборони Ізраїлю до вітчизняних реалій може стати одним із варіантів підвищення боєздатності, організованості та розвитку Збройних сил України.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики імплементації досвіду Ізраїлю та інших країн світу в систему розвитку української армії присвятили свої публікації такі вчені як: Антонов В. О. [1], Горovenko В., Тютюнник В. [2], Савинець О. Ю. [6], Мітронов І. [7.], Флурі Ф., Бадрак В. [8] та ін.

Однак недостатньо уваги приділено обґрунтуванню основних принципів діяльності Армії оборони Ізраїлю, як країни, яка перебуває під постійною військово-політичною агресією країн-сусідів, що за сценарієм військових конфліктів є дуже схожим до наявної ситуації на українських територіях Донбасу і Криму. Враховуючи сучасні реалії україно-російських відносин, досвід Ізраїлю щодо побудови боєздатної армії та ефективних військових стратегій потребує детального вивчення з метою імплементації кращих його зразків до вітчизняних реалій.

Тому **метою** даної статті є дослідження принципів роботи Армії оборони Ізраїлю та обґрунтування векторів їх адаптації до вітчизняних реалій розвитку Збройних сил України.

Виклад основного матеріалу. Армія оборони Ізраїлю (ЦАХАЛ) була створена в 1948 році через два тижні після створення держави Ізраїль. На сьогоднішній день Армія оборони Ізраїлю вважається однією із найбоєздатніших армій світу, адже зважаючи на терористичну загрозу з боку Палестини і військову загрозу з боку сусідніх арабських держав більшість бойових частин армії знаходиться в повній бойовій готовності. Окрім цього Армія оборони Ізраїлю орієнтується на власні сили і економічні можливості держави Ізраїль намагається переважати армії сусідніх держав в технологіях, якості військової техніки та вишколі військових.

Хоча достовірна кількість військовослужбовців Армії оборони Ізраїлю суворо приховується, за дослідженням Міжнародного інституту стратегічних досліджень (Лондон) чисельність військовослужбовців Армії оборони Ізраїлю становить приблизно 169500 осіб. При цьому військовий резерв Армії оборони Ізраїлю складає 465000 осіб, що зважаючи на чисельність населення країни є одним із найвищих показників у світі, адже кількість військових на 1000 населення складає 76,3 (рис. 1). Як свідчать дані рисунку 1, в Україні із 42 мільйонним населенням чисельність Збройних сил складає лише 209000 осіб, а кадровий резерв – 900000 осіб. Кількість військових на 1000 населення в Україні в три рази менша, ніж в Ізраїлі і становить 27,6.

Аналізуючи наведені дані можна зробити висновок, що Армія оборони Ізраїлю побудована за принципом досягнення рівноваги у чисельності армій з країнами-сусідами, адже чисельність армії Єгипту складає 438000 осіб, а з резервом 1314500 осіб, армії Сирії – 139000 діючих військових (разом з резервом 239000), армії Йорданії – 100500 діючих військових (разом з резервом 180500), армії Лівану – 60000 діючих військових (разом з резервом 80000). Маючи резерв у 465000 та 169500 діючих військових Ізраїль може ефективно протистояти не лише одній із країн-сусідів, але й у випадку створення цими країнами військової коаліції. Зважаючи на віддаленість Єгипту та величину його території, перевага чисельності армії єгиптян може бути нівельована складнощами логістики. Єдиною проблемою Ізраїлю в сфері чисельності армії і її резерву є те, що у випадку повної мобілізації військового резерву, чисельність армії становитиме майже 10 відсотків населення країни, що може мати негативні наслідки для її економіки, однак такі можливості на наш погляд дають більше переваг ніж недоліків.

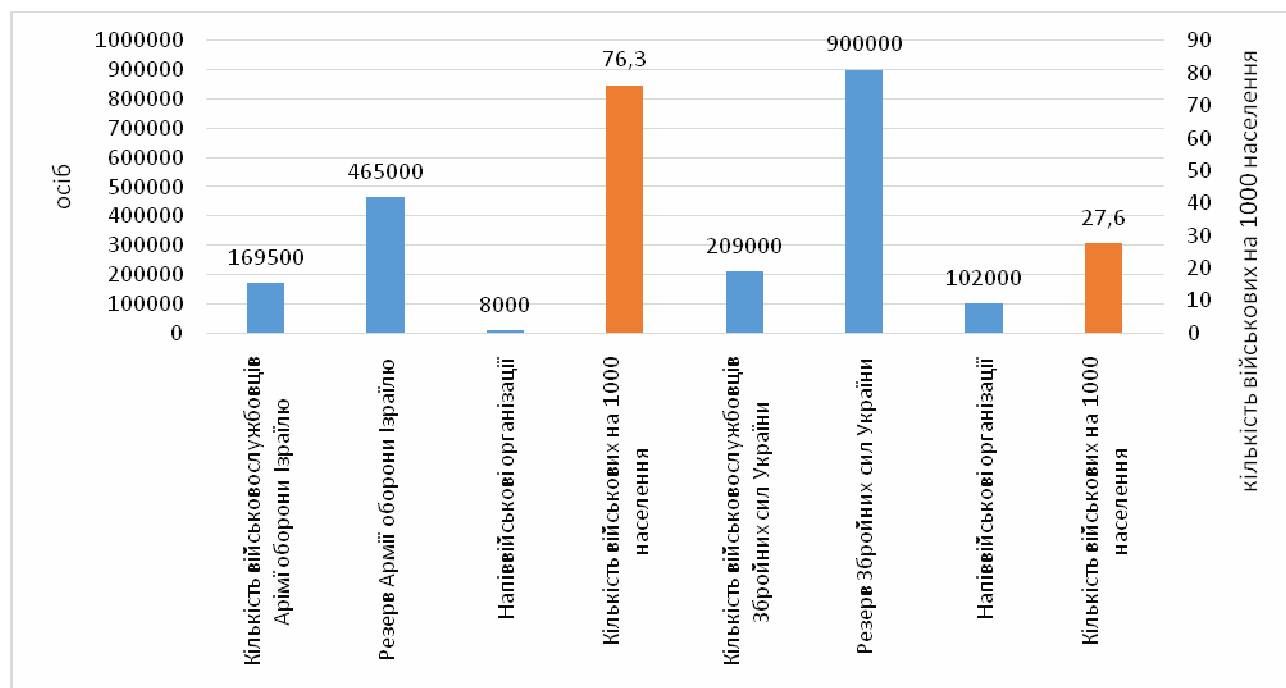

Рис. 1. Деякі показники чисельності Армії оборони Ізраїлю та Збройних сил України станом на 2019 рік
*Побудовано автором на основі даних [11]

Щодо України, то на наш погляд, чисельність діючих військових і резерв Збройних сил України потрібно збільшувати з метою досягнення співставності із армією Російської Федерації, як головного ворога нашої держави. Адже, на сьогоднішній день армія агресора переважає українську в 4,1 рази, а військовий резерв в 2 рази. Тому збільшення чисельності військовослужбовців до 350000 осіб буде виправданим кроком як з точки зору необхідності протистояння агресору, так і з точки зору співвідношення військових і мирного населення, а також враховуючи протяжність національних кордонів. Щодо резерву, то в цьому контексті також потрібно нарощувати військові потужності.

Взагалі, на сьогоднішній день, реформа Збройних сил України повинна бути одним із основних завдань Президента та Уряду, адже відчутна різниця в мобілізаційних можливостях України і Росії, нехтування міжнародним правом і відсутність реальної міжнародної політичної, економічної і військової підтримки вимагає формування високомобільної, самодостатньої, ефективної армії. Виходячи із цих завдань, принципи роботи Армії оборони Ізраїлю можуть вважатися еталонними для розвитку Збройних сил України, що вимагає їх детального вивчення і структурування (рис. 2).

Так, аналізуючи наукову та спеціальну літератур з питань діяльності Армії оборони Ізраїлю зауважимо, що основним принципом роботи армії є принцип національної армії, тобто солдатами ізраїльської армії можуть бути особи з громадянством Ізраїлю або репатрійовані особи, які народилися за межами країни, однак їх батьки мають єврейське походження. Перевага надається етнічним ізраїльтянам з метою забезпечення відповідного морального духу армії. Окрім цього, важливим аспектом створення і розвитку національної армії є загальнообов'язкова військова повинність для чоловіків і жінок, тобто більша частина населення має відношення до Армії оборони Ізраїлю впродовж свого життя, що формує відчуття національності армії.

Враховуючи наявну військову загрозу з боку Російської Федерації Україні варто розглянути можливості запровадження загальної військової повинності для чоловічого населення із збільшенням строку військової служби до двох років, що дозволить підготувати висококваліфікованих військових та створити необхідний військовий резерв.

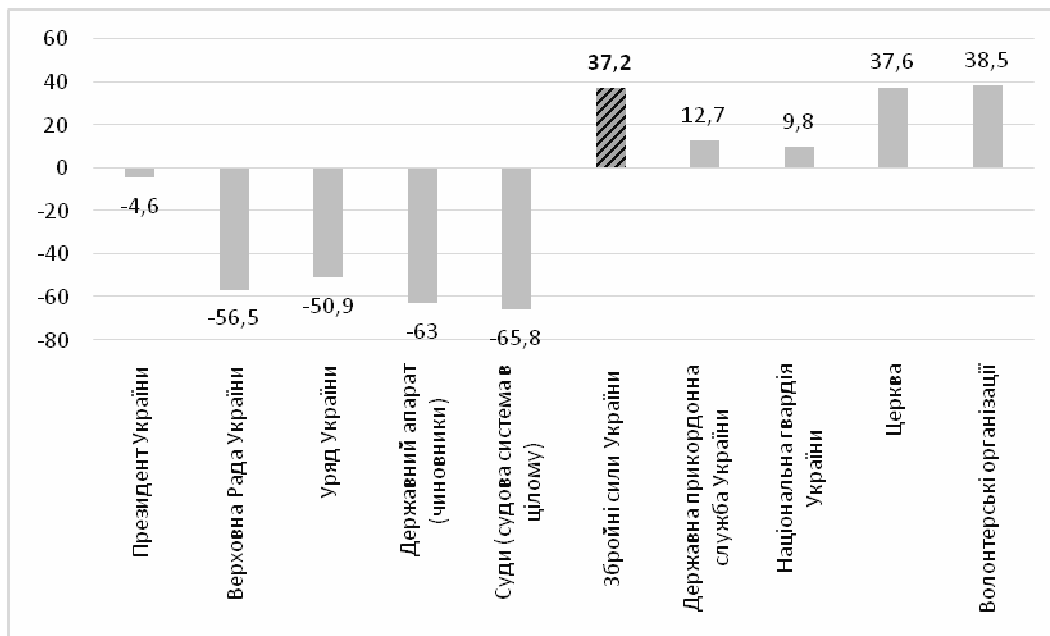
Безумовно, відновлення загальнообов'язкової військової повинності в Україні через низький рівень довіри до владних інституцій викличе спротив населення, однак довіра до Збройних сил України (рис. 3), сьогодні, перебуває на досить високому рівні, що сприятиме виконанню цього завдання.

Рис. 2. Принципи роботи Армії оборони Ізраїлю

*Побудовано автором

Як свідчать дані рисунку 3, довіра до Збройних сил України є найвищою серед державних інституцій та перебуває на рівні з довірою до церкви і волонтерських організації, що, на наш погляд, є важливою умовою для ефективної імплементації принципів роботи Армії оборони Ізраїлю, в тому числі загальнообов'язкової військової повинності.

Рис. 3. Баланс довіри/недовіри до деяких державних інституцій станом на липень 2020 року
*Побудовано автором за даними Центру Разумкова [5]

З метою підвищення ефективності діяльності Збройних сил України важливою є імплементація чотирьох наступних принципів роботи Армії оборони Ізраїлю. Так, принцип формування соціально-культурної основи розвитку ізраїльського суспільства свідчить про те, що Армія оборони Ізраїлю є більше ніж армія, яка виконує лише оборонні функції. Армія оборони Ізраїлю спрямоване не лише на оборону, але й на виховання фізично і психологічно здорового, розумного патріота країни через використання ідеологічної парадигми існування Держави Ізраїль, поваги до історії єврейського народу, його культури і духовних цінностей. Окрім цього, Армія оборони Ізраїлю характеризується повною відсутністю дідівщини або нестатутних відносин між військовослужбовцями. За прояви дідівщини військових притягують до кримінальної відповідальності, а військовий підрозділ розформовується [9].

Саме відсутність дідівщини та високий рівень міжособистісних відносин в Армії оборони Ізраїлю формує високу повагу до збройних сил, що підвищує мотивацію призовників.

Окрім цього, важливим принципом роботи Армії оборони Ізраїлю є жорстка відповідальність за ухилення від служби в армії, яка передбачає кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі на 2 роки за неявку у призовний пункт та на 5 років за ухилення від служби, свідоме калічення тощо. Така відповідальність за ухилення від служби в армії практично не створює жодних проблем в проведенні мобілізації призовників.

В Україні також передбачена кримінальна відповідальність за ухилення від служби в армії (ст. 335 Кримінального Кодексу України), однак якість судової системи (про що свідчать дані рисунку 3) не забезпечує ефективного процесу притягнення до кримінальної відповідальності призовників. Окрім цього, зауважимо, що кримінальна відповідальність за ухилення від військової служби поширюється лише в період мобілізації. Штрафи за неприбуття на призовний пункт та за знищення приписового посвідчення (військового квитка) є досить мізерними (від 510 до 850 грн.) і жодного фінансового навантаження на призовника не несуть. При цьому, зауважимо, що до 30 березня 2021 року розмір штрафу за порушення правил військового обліку був ще меншим – від 85 до 119 грн. На наш погляд, ефективним вирішенням проблеми ухилення від служби в Збройних силах України і Національній гвардії може бути лише кримінальна відповідальність не тільки для призовників, але й для членів медичних комісій та працівників військкоматів.

Однак кримінальна відповідальність за ухилення від служби в Збройних силах України в мирний період повинна бути впроваджена одночасно з підвищенням рівня покарань за дідівщину у військових частинах не лише для безпосередніх учасників нестатутних відносин, але й для всієї ланки керівництва військовою частиною.

В такому випадку кримінальна відповідальність за ухилення від військової служби в мирний період і в період мобілізації, а також підвищення рівня кримінальної відповідальності за нестатутні відносини у військових частинах дозволять підвищити рівень дисципліни в Збройних силах України, що слугуватиме одним із елементів мотивації до військової служби.

Принцип відбору призовників, який застосовується в Армії оборони Ізраїлю, на наш погляд, може стати одним із основних принципів підвищення ефективності Збройних сил України та Національної гвардії України, адже такий підхід дає змогу на початковому етапі підібрати призовників за необхідними для армії особистісними, психічними, фізичними та розумовими критеріями.

Так, в Армії оборони Ізраїлю існує досить цікава система оцінювання призовника КАБА, яка дозволяє оцінити особистісні якості призовника та його інтелекту, має числове значення в діапазоні від 41 до 56. КАБА складається з трьох компонентів тестування:

- результати психотехнічних тестів, на основі яких формуються рейтинг переваг призовника і його кар'єрні перспективи. За підсумками цього виду тестування призовнику присвоюється оцінка в діапазоні від 10 до 90.

- підсумок особистого інтерв'ю призовника з військовим психологом. Цей тест проходять лише юнаки. За підсумками інтерв'ю військовий психолог визначає, зокрема, рівень кар'єрних амбіцій призовника і його мотивацію до отримання тих чи інших посад. Оцінка від 8 до 40.

- оцінка рівня освіти. Визначається роками навчання призовника. Оцінка від 0 до 12. Виходячи з отриманих результатів складається інтегральна оцінка КАБА: 41-43 - спеціальний набір або звільнення від служби в армії, 44-47 – відсутність командирських якостей, 48-51 – придатний до зайняття посад молодших командирів, 52 і вище – придатний до просування по службі і до зайняття старших командирських посад [8 с. 17].

На наш погляд, такий підхід до відбору призовників до Армії оборони Ізраїлю дозволяє на початковому етапі забезпечити якісний склад армії виходячи з її потреб. В Україні цей принцип також може ефективно використовуватися не лише під час призову до Збройних сил України, але й під час набору курсантів військових навчальних закладів, що дало б змогу готувати висококваліфікованих військових і не відчувати нестачі кадрового складу молодших офіцерів.

Відбір призовників за різними критеріями і оцінкою КАБА дозволяє Армії оборони Ізраїлю комплектувати елітні підрозділи необхідними за якісними характеристиками призовниками, що також сприяє підтримці ефективності спеціальних підрозділів не залежно від ротації військовослужбовців.

Ще одним важливим елементом принципу відбору призовників в Армію оборони Ізраїлю є те, що кожен призовник може вказати три роди військ в порядку пріоритету, де він хоче проходити службу. Така можливість, на наш погляд, також має позитивний вплив на мотивацію призовників до проходження військової служби і є доречною для її імплементації в Україні.

Принцип формування висококваліфікованого резерву військовослужбовців є одним із основних принципів, який забезпечує боєздатність та ефективність Армії оборони Ізраїлю в умовах зовнішньої агресії. Так, відповідно до закону про резервістів, прийнятому в 2008 році, рядові військовослужбовці ізраїльської армії перебувають в запасі до 40 років, жінки – до 38. Офіцерський склад залишається в резерві до 42 років, а за деякими спеціальностями (лікарі, техніки, водії важкого транспорту) – до 49. Згідно з попереднім трактуванням закону (до 2008 року), резервісти чоловічої статі могли призватися у віці до 54 років. У перші роки створення Держави Ізраїль, коли його населення не досягувало і до двох мільйонів (сьогодні близько дев'яти), тривалість щорічних зборів доходила до двох місяців, причому незалежно від військового звання.

Військові збори в Армії оборони Ізраїлю тривають не більше 45 днів і спрямовані на підготовку і перепідготовку резервістів відповідно до останніх вимог часу в системі діяльності військ і використання військової техніки.

Важливо зауважити, що під час проходження військових зборів Інститут національного страхування Ізраїлю компенсує роботодавцю витрати на резервіста, тобто витрати на виплату мінімальної заробітної плати та інших фінансових виплат з розрахунку за всі календарні дні перебування резервіста на зборах, тобто без врахування вихідних днів.

Сам процес проведення військових зборів проходить на високому рівні із дотриманням армійської дисципліни та в з'єднаннях із регулярними частинами Армії оборони Ізраїлю, що дає змогу підтримувати боєздатність резервістів впродовж всього часу служби в резерві.

В Україні також запроваджено елементи формування резервістів на базі батальйонів територіальної оборони, однак функції з військової підготовки і проведення військових зборів покладено на місцеві військкомати, яким не вистачає якісного кадрового забезпечення для ефективної реалізації процесу не лише військових навчань, але й мобілізації резервістів.

З метою підвищення ефективності проведення військових зборів резервістів за прикладом Армії оборони Ізраїлю, на наш погляд, Україні необхідно виділяти значно більше коштів на формування і підготовку військового резерву, адже в ізраїльській армії для підготовки резервістів використовуються новітні військові симулятори, необхідна кількість військової техніки та боєприпасів чого не вистачає в нашій державі. Окрім цього служба в резерві Армії оборони Ізраїлю є чітко спланованою, організованою і зрозумілою для всіх звільнених в резерв військовослужбовців.

Важливим принципом роботи Армії оборони Ізраїлю, який сприяє забезпеченню високого рівня її боєздатності є принцип самозабезпечення армії військовими технологіями та якісною військовою технікою. Для цих цілей в Ізраїлі створено спеціальний елітний підрозділ Лакет, діяльність якого спрямована на забезпечення армії сучасними ІТ-технологіями, в тому числі власного виробництва. Окрім цього, в межах Армії оборони Ізраїлю створено спеціальний підрозділ – Центр комп'ютерів та інформаційних технологій (МАМРАМ), яке використовуючи дослідження в польових умовах створює необхідні технології для армії з метою досягнення цілей технологічної переваги над арміями держав-сусідів та інших ймовірних агресорів.

Сьогодні діапазон розробок, вироблених в МАМРАМ, надзвичайно широкий – від програмного забезпечення комунікаційних систем і впровадження нових технологій до супутників. Перевага при наборі в цей підрозділ завжди віддається призовникам, що успішно закінчили школу з технологічним ухилом і отримали високі бали з точних наук і комп'ютерних спеціальностей. Всі претенденти в обов'язковому порядку проходять психометричне тестування, індивідуальну співбесіду та перевірку безпеки. Після призову юнаки і дівчата направляються на спеціальні курси в школу комп'ютерних спеціальностей, що працює в рамках МАМРАМ [3]. Тобто основна відмінність такого підрозділу від українського концерну Укроборонпрому полягає в тому, що в

Ізраїлі розробниками ІТ-технологій є безпосередньо солдати, що пізніше дозволяє реалізувати принцип конверсії військових технологій та знань у розвиток інновацій в цивільній сфері.

Окрім МАМРАМ та Лакет принцип самозабезпечення армії військовими технологіями і якісною військовою технікою забезпечують Управління з розробки озброєння (РАФАЕЛЬ), а також Управління з досліджень, розвитку озброєння і технологічної інфраструктури (МАФАТ). Не вдаючись в деталі роботи даних підрозділів зауважимо, що основним драйвером їх ефективної діяльності є стратегія розвитку Держави Ізраїль, Армії оборони Ізраїлю та державне замовлення. Військовий бюджет Ізраїлю складає 21,7 млрд. дол. США (або 5,6% від ВВП) тоді як України – 5,9 млрд. дол. США (або 4,1% від ВВП) [11].

Такі великі обсяги державного фінансування військово-промислового комплексу та армії зумовлені не лише необхідністю забезпечення оборони Держави Ізраїль від терористичних актів і зовнішніх агресорів, але й для розвитку національної економіки, адже одним із принципів роботи Армії оборони Ізраїлю є принцип конверсії військових технологій та знань у розвиток інновацій в цивільній сфері. Підготовка військовослужбовців МАМРАМ має на меті не лише розвиток армії, але й розвиток економіки і створення технологічних стартапів цими військовослужбовцями після закінчення ними військової служби. Більшість військовослужбовців підрозділу МАМРАМ стають інженерами в цивільних компаніях або створюють власні стартапи, наприклад такі як: CheckPoint та Mirabilis. Окрім цього в рамках роботи спеціальних підрозділів Армії оборони Ізраїлю розробляються власні комп'ютерні чіп, процесори, військова техніка, яка експортується РАФАЕЛЬ за кордон, що дозволяє Ізраїлю входити в десятку найбільших експортерів зброї та забезпечувати розвиток власної економіки за рахунок доходів від експорту.

Важливим принципом роботи Армії оборони Ізраїлю, який забезпечує високий рівень її боєздатності та заслуговує на увагу з точки зору імплементації в Україні є принцип автоматизованого і логістичного забезпечення діяльності армії. Автоматизоване тилове і логістичне забезпечення Армії оборони Ізраїлю засновано на електронній системі контролю за матеріальними потоками «TAV», яка дозволяє отримувати повну оперативну інформацію з високим ступенем точності про всі матеріальні ресурси, що використовуються для забезпечення військових споживачів: маршрут їхнього руху, час проходження контрольних точок, терміни прибуття в місце призначення, а також інші контрольні та часові параметри. Кожен елемент матеріальних ресурсів містить електронну карту. На маршрутах руху матеріальних потоків встановлюються ворота електронного контролю, при проходженні яких автоматично зчитується інформація з електронних карт колон і конвоїв. Потім інформація по телекомунікаційним каналах передається в центри контролю різних рівнів для прийняття оперативних рішень. Ще одним прикладом використання сучасних технологій є використання мікрочіпів RFID для безконтактної радіочастотної ідентифікації військових вантажів. Перевага використання мікрочіпів RFID полягають у відсутності необхідності прямої видимості, великій відстані читання; великому обсязі зберігання даних, підтримки читання декількох міток, зчитуванні даних мітки при будь-якому її розташуванні, стійкості до впливу навколишнього середовища, багаточільовий використанні, високий ступінь безпеки [4].

Імплементація досвіду електронного контролю матеріальних потоків в сфері тилового забезпечення Армії оборони Ізраїлю, на наш погляд, є вимогою часу для Тилу Збройних сил України, адже це питання актуальне не тільки у сфері оперативної доставки матеріалів в зону проведення операції Об'єднаних сил, але з метою збереження військового майна, мінімізації фактів розкрадання, особливо на артилерійських складах. Впровадження електронних засобів контролю матеріальних потоків в Збройних силах України дозволить зробити військові поставки прозорими для спеціальних контролюючих органів, що безмовно підвищить відповідальність у сфері збереження і раціонального використання майна армії. Окрім цього, електронний контроль матеріальних поставок дозволить оперативніше приймати рішення щодо забезпечення армійськими товарами ті чи інші підрозділи в район проведення операції Об'єднаних сил.

Поряд з принципами забезпечення поточного функціонування Армії оборони Ізраїлю досить важливими принципами, які впливають на рівень боєздатності армії є принципи максимального військово-патріотичного вишколу строковиків, кадрових офіцерів та резервістів, а також принцип підготовки військових до проведення антитерористичних операцій в міській місцевості.

Для реалізації цих принципів на практиці необхідними є великі фінансові ресурси для створення необхідної тренувальної матеріально-технічної бази армії в цілому. Тренувальна матеріально-технічна база Армії оборони Ізраїлю має велику кількість різноманітних тренажерів для підготовки танкістів, артилеристів, льотчиків, піхотинців, які дають змогу підготувати військовослужбовця до використання реальної військової техніки в начальних і бойових цілях. Наприклад, бойовий льотчик Армії оборони Ізраїлю здійснює перші бойові вильоти тільки після п'яти років навчання, при цьому тренувальні польоти налічують 300 годин на рік. Перед тренувальними вильотами льотчики тренуються на спеціальних тренажерах.

Враховуючи обмежений військовий бюджет України використання тренажерів для підготовки військовослужбовців могло б стати ефективним рішенням підвищення боєздатності армії. Безумовно, тренажери не можуть передати реальної обстановки ведення бою, але формують всі необхідні навички щодо цілевказання, наведення, стрільби тощо. В такому випадку солдат чи офіцер затратить менше часу на використання реальної військової техніки в навчальних і бойових цілях.

Окрім цього вишкіл військовослужбовців Армії оборони Ізраїлю ґрунтується на щомісячних військових навчаннях з бойовими стрільбами з різних видів техніки, а також вильотами авіації. Однак для таких заходів, знову ж таки, потрібен необхідний рівень фінансового забезпечення армії, якого в Україні на жаль немає. Тому впровадження новітніх технологій в систему тренування солдат за допомогою тренажерів, сьогодні

видається необхідним кроком для підготовки висококваліфікованих воїнів, але це не означає, що реальні військові навчання потрібно відтермінувати чи взагалі скасовувати.

Розвиток військово-промислового комплексу України за принципами Ізраїлю, де працюють спеціальні армійські підрозділи, а також забезпечення високого рівня конверсії військових технологій в цивільну сферу дасть змогу нашій державі акумулювати необхідні кошти для проведення вишколу військовослужбовців і підвищення боєготовності армії. За таким шляхом розвивалася Армія оборони Ізраїлю в 1950-1970 роках.

Принцип підготовки військових до антитерористичних операцій також є дуже важливим для України, адже Збройні сили у 2014-2016 роках відіграли головну роль у війні на Донбасі, тому в цьому контексті важливим є проведення спільних навчань з ізраїльськими військовими, адже враховуючи історію військових конфліктів та боротьби з тероризмом саме досвід Ізраїлю найкраще підходить Україні.

Висновки.

Підсумовуючи викладене вище, можемо зробити висновок, що принципи роботи Армії оборони Ізраїлю можуть вважатися еталонними для України, а їх імплементація дозволяють вивести Збройні сили на новий рівень. Особливо це стосується системи призову і резерву військових, адже формування єдиних правил щодо призову до армії, впровадження жорсткої відповідальності за ухилення від військової служби, підвищення відповідальності за дідівщину і досягнення її повного знищення в Збройних силах України, запровадження системи відбору призовників дозволить підвищити рівень дисципліни військах, забезпечити якісний особовий склад та високий рівень поваги до армії в суспільстві. Формування спеціальних армійських підрозділів з ІТ забезпечення Збройних сил України дасть змогу військовослужбовцям розробляти технології типу волонтерських «АрміяSOS», що підвищить рівень самозабезпечення української армії новітніми технологіями. Реформування системи контролю Тилу Збройних Сил України за принципами Армії оборони Ізраїлю дасть змогу прискорити процеси матеріально-технічного забезпечення військ, а також зекономити фінансові ресурси внаслідок мінімізації фактів розкрадання військового майна та покращення логістики. Організація спільних масштабних військових навчань українських та ізраїльських військових, на наш погляд, може стати одним із основних заходів в сфері імплементації досвіду роботи Армії оборони Ізраїлю до вітчизняних реалій діяльності армії.

Перспективними напрямками досліджень в цій сфері можуть бути дослідження практичного досвіду підготовки ізраїльських військовослужбовців до ведення антитерористичних операцій, розвитку тактичної авіації та тактичного ракетного озброєння і систем протиповітряної оборони, формування військового резерву і процесу організації щорічних військових зборів.

Література.

1. Антонов В. О. Збройні Сили України як найважливіший гарант забезпечення національної безпеки Української держави. Правова держава. 2015. Вип. 26. С. 219-225.
2. Асиметрична стратегія Ізраїлю в період становлення держави. К.: НІСД, 2018. 59 с.
3. Мазор Г. Компьютерное подразделение (MAMRAM) в Армии обороны Израиля. URL: <http://ilterritory.com/2012/04/25>.
4. Мітронов І. Модернізація матеріально-технічне забезпечення військ в умовах сучасної (гібридної) війни. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:szU5rFjApqsJ:novilidery.com/sites/default/files/2018>.
5. Початок нового політичного року: довіра до соціальних інститутів (липень 2020р.). Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/pochatok-novogo-politychnogo-roku-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-lypen-2020r>.
6. Савинець О. Ю. Іноземний досвід комплектування збройних сил. Науковий вісник Ужгородського Національного університету : серія: Право. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Т. 2. Вип. 51. С. 34-38.
7. Сенор Д., Сингер С. Країна стартапів. Історія ізраїльського економічного дива. Yakaboo Publishing, 2016. 368 с.
8. Флурі Ф., Бадрак В. Сучасний досвід призову на строкову службу та формування військового резерву. Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння. Женева-Київ, 2017., 86 с.
9. ЦАХАЛ з середини. URL: <https://mil.in.ua/uk/articles/tsahal-z-seredyuny>.
10. Breznitz D. Innovation and the State. Political Choice and Strategies for Growth in Israel, Taiwan, and Ireland. YaleUniversity Press, 2007, p. 48-49.
11. Diego Lopes Da Silva, Tian N., Alexandra Marksteiner. Trends in world military expenditure, 2020. URL: https://sipri.org/sites/default/files/2021-04/fs_2104_milex_0.pdf.

References.

1. Antonov, V.O. (2015), "Armed Forces of Ukraine as the most important guarantor of national security of the Ukrainian state", *Constitutional state*, Vol. 26, pp. 219-225.
2. NISS (2018), *Asymetrychna stratehiiia Izrailiui v period stanovlennia derzhavy* [Asymmetric strategy of Israel in the period of state formation], NISS, Kyiv, Ukraine.
3. Mazor, G. (2012), "Computer Unit (MAMRAM) in the Israel Defense Forces", available at: <http://ilterritory.com/2012/04/25> (Accessed 05 July 2021).

4. Mitronov, I. (2018), "Modernization of material and technical support of troops in the conditions of modern (hybrid) war", available at: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:szU5rFjApqsJ:novilidery.com/sites/default/files/2018> (Accessed 05 July 2021).
5. Razumkov Center (2020), "The beginning of a new political year: trust in social institutions (July 2020)", available at: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/pochatok-novogo-politychnogo-roku-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-lypen-2020r> (Accessed 05 July 2021).
6. Savynets, O. Y. (2018), "Foreign experience of manning the armed forces", *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University: series: Law. Uzhhorod: Helvetica Publishing House*, Vol. 2, no. 51, pp. 34-38.
7. Senor, D. and Singer, S. (2016), *Kraina startapiv. Istoriia izrail's'koho ekonomichnoho dyva* [Country of startups. History of the Israeli economic miracle], Yakaboo Publishing, Kyiv, Ukraine.
8. Fluri, F. and Badrak, V. (2017), *Modern experience of conscription and formation of a military reserve* Center for Army, Conversion and Disarmament Studies, Geneva-Kiev, Ukraine.
9. Khodorovs'kyj, A. (2010), "IDF from the middle", available at: <https://mil.in.ua/uk/articles/tsahal-z-seredyny> (Accessed 05 July 2021).
10. Breznitz, D. (2007), "Innovation and the State. Political Choice and Strategies for Growth in Israel, Taiwan, and Ireland", *YaleUniversity Press*, pp. 48-49.
11. Lopes Da Silva, D. Tian, N. and Marksteiner, A. (2020), "Trends in world military expenditure", available at: https://sipri.org/sites/default/files/2021-04/fs_2104_milex_0.pdf (Accessed 05 July 2021).

Стаття надійшла до редакції 02.07.2021 р.